



(ลับ)

สงวนสิทธิ์ในการเผยแพร่
ใช้สำหรับงานนิสิตวิทยาศาสตร์เท่านั้น

คู่มือ

การจัดการความรู้

ด้านการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล



พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ และคณะ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ปัญหาในเรื่องของความไม่สงบของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 จนถึงปัจจุบัน เวลาประมาณ 6 ปี ตั้งแต่สมัยรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร, พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์, นายสมัคร สุนทรเวช, นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ จนกระทั่งถึงนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ การก่อความไม่สงบได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 พันตำรวจเอกสมเพียร เอกสมญา ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรบันนังสตา พร้อมเจ้าหน้าที่ตำรวจบันนังสตา ได้ออกลาดตระเวนรักษาความสงบ และหาข่าวในพื้นที่โดยใช้รถยนต์กระบะเป็นยานพาหนะ คนร้ายลอบวางระเบิดได้มีวถนและได้จุดชนวนระเบิด แรงระเบิดทำให้รถยนต์ได้รับความเสียหาย พันตำรวจเอกสมเพียร เอกสมญาได้รับบาดเจ็บสาหัสต่อมาเสียชีวิตที่โรงพยาบาล ร้อยตำรวจโทกิตติศักดิ์ โนมา ได้รับบาดเจ็บสาหัส ดาบตำรวจโสภณ อินทรบวร ได้รับบาดเจ็บสาหัส ต่อมาได้เสียชีวิตที่โรงพยาบาลและอาสาสมัครอำเภอบันนังสตา กว่าจะลากิ ได้รับบาดเจ็บสาหัส ซึ่งได้สร้างความเศร้าเสียใจให้กับประชาชนที่ได้รับทราบเป็นอย่างมาก ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น อาจเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจยังยึดติดกับวัฒนธรรมองค์กรและวิธีปฏิบัติแบบเดิมๆ ไม่รับรู้วัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสาเหตุให้ไม่อาจปรับตัวให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นได้ เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรเป็นเรื่องของระบบ ค่านิยม ความเชื่อ และข้อสมมติพื้นฐานที่มีสมาชิกภายในองค์กรยึดถือเป็นแนวทางในการคิดตัดสินใจ และทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Schein, 1992) และการรับรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการยอมรับในความหลากหลายและสร้างความสัมพันธ์ภายในท้องถิ่น เพื่อความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างการติดต่อสื่อสารภายในท้องถิ่น (Johannisson, 1990)

ในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นประชากรร้อยละ 85.16 นับถือศาสนาอิสลาม (กระทรวงมหาดไทย, 2547) ดังนั้นการศึกษาถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมพื้นบ้านของประชากรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการศึกษานี้ จึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามหรือชาวไทยมุสลิมนั่นเอง โดยเมธา วาดีเจริญ (2543) ได้ศึกษารวบรวมเกี่ยวกับศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับปัญหาภาคใต้ว่าสาเหตุความขัดแย้งระหว่างประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัด

ชายแดนภาคใต้กับเจ้าหน้าที่รัฐไว้เช่นเดียวกับ รุ่ง แก้วแดง (2548) ว่าปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากเจ้าหน้าที่รัฐไม่มีความรู้ทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม

วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนแต่ละชุมชนมีความพิเศษในตัวของมัน ซึ่งรวมเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนและผูกมัดพวกมันเข้าไว้ด้วยกัน เป็นการผสมผสานทางสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและสภาพพื้นที่ (Gyte, 2003) หรือสิ่งที่เป็นพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีการภายในชุมชน (Curry, Schwiran & Woldoff, 2004) หรือเรียกอีกอย่างว่าวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ การประพฤติปฏิบัติของประชาชนธรรมดาทั่วไป ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยการประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน การศึกษาถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านทำให้คนทั้งหลายในโลกเกิดความเข้าใจกัน และอยู่ร่วมกันโดยสันติ (ประเทือง คล้ายสุบรรณ์, 2531) ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยให้การวิเคราะห์ แสวงหาแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง และเหมาะสม (Deyan, 2001; Theerasak, 1999) รวมถึงช่วยลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างองค์กรและชุมชน (วิยะดา สิมะเสถียร, 2546) ซึ่งผลความขัดแย้งนี้อาจส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรได้โดยขึ้นอยู่กับบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ ลักษณะความยึดมั่นในวัฒนธรรมนั้นๆ (ประณีต จิตกรณกิจศิลป์, 2548)

ระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมได้อย่างดีเยี่ยม อาทิ การตรวจสถานที่เกิดเหตุและการถ่ายรูป การตรวจลายนิ้วมือฝ่ามือ ฝ่าเท้า การตรวจเอกสาร เช่น ตรวจลายเซ็น ลายมือเขียน การตรวจทางฟิสิกส์ เช่น ตรวจร่องรอยการเฉี่ยวชนรถ การตรวจทางนิติเวช เช่น งานนิติพยาธิ งานนิติวิทยา งานชีวเคมี และการตรวจทางชีววิทยา เช่น ตรวจเส้นผม เลือด อสุจิ และตรวจรหัสพันธุกรรม (DNA) เป็นต้น พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นั้นมีน้ำหนักในการรับฟังและเป็นที่ยอมรับในนานาอารยประเทศ ในประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิเช่น ประเทศในยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น มีการนำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ มาพัฒนาใช้ในการตรวจพิสูจน์หลักฐานต่างๆ ให้ได้ผลที่ถูกต้องแท้จริงตามหลักวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้ผลอย่างดียิ่งในการสืบสวนติดตามหาคนร้ายต่างๆ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น เมื่อเกิดคดีฆาตกรรมเกิดขึ้น สามารถจับกุมคนร้ายได้ถึงร้อยละ 90 โดยการใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ค้นคว้าวิจัยและผลิตขึ้นอย่างทันสมัย มาใช้ร่วมกับหลักนิติวิทยาศาสตร์ ให้บรรลุผลได้เป็นอย่างมาก (คณะกรรมการเพื่อการสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย, 2548, ออนไลน์)

การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและการก่อความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงควรนำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการค้นหาผู้กระทำความผิด และคุ้มครองสิทธิของเหยื่อ เนื่องจากปัญหาอาชญากรรมและการก่อความไม่สงบ



ในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่มีรูปแบบรุนแรงและมีลักษณะการกระทำผิดแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป เช่น การวางเพลิงเผาทรัพย์สินและทำลายทรัพย์สิน การลอบสังหารหรือลอบทำร้ายเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนผู้บริสุทธิ์ ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพุทธ การลอบวางระเบิด มีเหตุลอบวางระเบิดโดยมุ่งเน้นสถานที่ชุมชน วัดในศาสนาพุทธ สถานีรถไฟ ร้านค้า อาชญากรรมรุนแรงเหล่านี้มีแผนประทุษกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะ แต่กลับเป็นอาชญากรรมที่ยากต่อการนำตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวบรวมพยานหลักฐานมายืนยันให้สามารถพิสูจน์ความผิดได้อย่างชัดเจน เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เกิดความหวาดกลัวภัยจากผู้ก่อความไม่สงบ จึงไม่กล้าเป็นพยานหรือให้เบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าการนำระบบงานนิติวิทยาศาสตร์มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะทำให้สามารถเก็บรวบรวมพยานหลักฐานการกระทำผิดทั้งด้านการชันสูตรพลิกศพ การตรวจดีเอ็นเอ การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือและคัมครองช่วยเหลือเหยื่อหรือชาวบ้านให้สามารถได้รับความยุติธรรม แต่ในปัจจุบันระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหลายประการ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น มูลนิธิ หน่วยงานกึ่งภัย เจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น ตลอดจนแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพ ปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ และปัญหาการขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันนิติวิทยาศาสตร์และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ บางปัญหาถือเป็นอุปสรรคต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วย และเป็นสิ่งที่รัฐบาลและสาธารณชนควรให้ความสำคัญ รวมถึงรูปแบบต่างๆ ที่ถูกต้องในการนำมาใช้ในการระงับรักษาสถานที่เกิดเหตุ ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เก็บวัตถุพยานในที่เกิดเหตุ พิสูจน์หลักฐาน การชันสูตรพลิกศพ รวมทั้งความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานนิติวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะปัญหาการตายอย่างน่าสงสัยหลาย ๆ กรณี การวิสามัญฆาตกรรม ซึ่งหลายครั้งไม่ได้รับการตรวจสอบจากแพทย์นิติเวช หรือเจ้าหน้าที่นิติวิทยาศาสตร์ เนื่องจากปัญหา การขาดรูปแบบที่ถูกต้องและการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ จึงอาจทำให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ดังกล่าวขึ้นได้

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งประกอบด้วยคณาจารย์ที่มีความรู้ และความเชี่ยวชาญทั้งทางการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล จึงมีความสนใจที่จะทำวิจัย การจัดการความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะการจัดการความรู้ด้านการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลให้มีรูปแบบและให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานในระดับเดียวกัน อันจะเป็นกระบวนการส่งเสริมประสิทธิภาพ และสามารถอำนวยความสะดวก

ให้เกิดขึ้นจริงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบ โดยเน้นการศึกษาถึงกระบวนการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานีตำรวจ และเจ้าหน้าที่นิติวิทยาศาสตร์ซึ่งปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีหรือไม่ว่ามีปัญหาสำคัญเกิดจากอะไรหรือมีปัจจัยอื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้อง ปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้นำวิธีการจัดการความรู้ด้านการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลมาใช้ในการดำเนินงานหรือไม่อย่างไร ทางด้านบุคลากร ทรัพยากรการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการ และระเบียบขั้นตอนการทำงาน รวมทั้งวิเคราะห์แบบอย่างการดำเนินงานที่ดี (Best Practice) ของนักนิติวิทยาศาสตร์ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ดังกล่าวไปเป็นรูปแบบการดำเนินงาน ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ในส่วนท้องถิ่น หน่วยงานกึ่งรัฐบาลชนิดต่างๆ ตลอดจนแพทย์ในการช่วยชันสูตรพลิกศพให้ได้ปฏิบัติเป็นแนวมาตรฐานเดียวกัน และสามารถได้ข้อมูลเป็นรูปแบบมาตรฐานที่แลกเปลี่ยนกันได้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและการก่อความไม่สงบที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการจัดการความรู้ด้านการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล

1.2.1 เพื่อรวบรวมความรู้ที่ฝังแน่นอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) โดยสกัดความรู้ในประเด็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาและอุปสรรคในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2.2 เพื่อจัดการความรู้ด้านการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยระบบงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์

1.2.3 เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและการก่อความไม่สงบในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการความรู้

1.3.1 ได้ข้อกฎหมายและระเบียบที่ผ่านการแก้ไข ปรับปรุงให้มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้งานในสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อการสืบสวนคดีโดยใช้ความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ด้านการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล

1.3.2 ได้ทราบกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานนโยบายในการบริหารจัดการด้านการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้



1.3.3 ได้แนวทางการจัดการความรู้ด้านการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3.4 ได้แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ด้านการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และการก่อความไม่สงบในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้